

ROK LISZTOWSKI

Franciszek Liszt, jeden z najwybitniejszych kompozytorów świata urodził się równo 200 lat temu, w roku 1811. Rocznica ta obchodzona jest na całym świecie. Liszt był również znakomitym pianistą i dyrygentem. Jako pianista debiutował już w 1819 roku, a od 1822 uczył się we Wiedniu u sławnego C.Czernego. Następnie studiował w Paryżu gdzie jednocześnie koncertował, odnosząc wielkie sukcesy. Sporą rolę w jego indywidualnym rozwoju odegrała znajomość z Chopinem i Berliozem. Duży wpływ na zainteresowania literackie wywarła na niego pisarka M.d'Agoult. W latach 1839-47 odbył Liszt szereg triumfalnych podróży po Europie występując jako pianista. Koncertował m.in. w Polsce: w Poznaniu, Krakowie i Warszawie. W 1848 r. przybył do Weimaru gdzie stworzył centrum życia muzycznego Europy. Do 1859 r. działał tam jako dyrygent i kierownik Opery, wystawiając przede wszystkim dzieła Wagnera, z którym łączyła go wielka przyjaźń. Pobyt w Weimarze był okresem intensywnej pracy kompozytorskiej. Powstała tam większość poematów symfonicznych, symfonie, sonata fortepianowa, koncerty itd. W 1861 r. kompozytor przybył do Rzymu gdzie z kolei powstała większość jego utworów religijnych. W 1875 roku został dyrektorem Akademii Muzycznej w Budapeszcie. Rozwinął tam ożywioną działalność pedagogiczną, popierając młodych muzyków. Jego twórczość zadecydowała o rozwoju muzyki neoromantycznej, której istotną cechą jest związek z literaturą. Wyrazem tego jest stworzona przez niego forma poematu symfonicznego opartego na programie literackim. Spośród jego 13 poematów symfonicznych do najbardziej znanych należą: Preludia, Tasso, Mazepa, Prometeusz, Hamlet. Poematy te to najbardziej osobiste karty twórczości Liszta, a „Preludia” to chyba jedna z najczęściej granych pozycji na koncertach symfonicznych. Na polu muzyki fortepianowej Liszt był twórcą nowoczesnej faktury i stylu wirtuozowskiego. Na wirtuozostwo jego utworów duży wpływ wywarł Paganini (stąd opracowanie na fortepian jego Kaprysów skrzypcowych). Wyrazem rozbudowy faktury fortepianowej są Etiudy. Wśród nich znajduje się 12 Etiud Transcendentalnych, 3 Etiudy koncertowe, 6 Etiud wg Paganiniego. Do innych utworów fortepianowych należą: Lata pielgrzymstwa, Harmonie poetyckie i religijne oraz znakomita Sonata h-moll, która reprezentuje nowy, jednoczęściowy typ sonaty. Na tej zasadzie formalnej oparte są też jego poematy symfoniczne. Liszt stworzył także nowy rodzaj koncertu fortepianowego, w którym partia orkiestrowa stała się równorzędnym partnerem dla solisty, nie spełniając już jedynie roli towarzyszącej. W Koncercie Es-dur 4 części zespolone są w jedną całość. Podobną budowę wykazuje Koncert A-dur, jest jednak od strony wyrazowej bardziej liryczny od poprzedniego. Inne utwory na fortepian z orkiestrą to Fantazja węgierska i Danse macabre. Nie sposób nie wspomnieć o ogromnej ilości transkrypcji fortepianowych. Są to wyciągi z oper Mozarta, Aubera, Belliniego, Verdiego, Wagnera i kompozycji instrumentalnych: Bacha, Berlioz, Webera, Schuberta. Liszt uprawiał też wokально-instrumentalną symfonię programową z udziałem finałowego chóru (Symfonia Faustowska i Symfonia Dantejska). Po roku 1860 przeważają kompozycje religijne: oratoria, hymny, motety,

msze, Requiem. Liszt był twórcą uniwersalnym a jednocześnie przedstawicielem stylu narodowego w muzyce węgierskiej, o czym świadczą m.in. jego Rapsodie węgierskie. Dużą rolę odegrał jako nowator harmoniczny. Jego osiągnięcia na tym polu były inspiracją dla kompozytorów francuskich końca XIX wieku, zwłaszcza Ravela, ale również Wagnera, R. Straussa i Regera. Ostra dysonansowość, chromatyka i daleko posunięte alteracje to cechy tej harmoniki. Liszt uchodzi za inicjatora recitalu fortepianowego. Wśród jego uczniów byli dwaj Polacy- J. Zarebski i K. Tausig, a on sam propagował polskich kompozytorów, m.in. Noskowskiego, Wieniawskiego czy Galla. Kompozytor zmarł w 1886 roku w Bayreuth.

Radosław Rzepkowski